

I. N. D.
DISSERTATIO
DE

**DEFECTU VIRIUM
HUMANARUM
IN REBUS VERAM HOMI-
NIS FELICITATEM
CONCERNENTIBUS.**

QVAM

Suffrag. Amplissim. Facultat. Philosoph.

In Reg. Acad. Aboensi,

Publico examini submitunt,

AUCTOR

**HENRIC. GUSTAV.
BORENIUS,**

Phil. Mag. & V. D. M.

ET

RESPONDENS

HERMANNUS WEGELIUS,

Tavastensis.

In AUDITORIO MAJORI die V. April.

An. MDCCLXXV.

Horis ante meridiem consuetis.

ABÆ, Impress. JOHAN. CHRISTOPH. FRENCKELL.

§. I.

Veritas cum sit clarior, quam ut in dubium vocari debeat, Deum in nominis sui gloriam, liberrimum pariter ac sapientissimum creationis opus adornasse, atque instruxisse; hominem quidem quadam in re a se independentem condere non potuit. Hæc autem dependentia hominis tamquam creaturæ ratione atque facultate libere agendi præditæ, quid involvit, nisi quod Deo creatori subjectus, præcepta illius facta testæque habeat: hoc est, pro maximis beneficiis maximas nunquam non agat gratias; eoque modo in gratuita cum summo bono consistens unione, se omnibus vitæ partibus integrum conspiciat. Hanc veritatem, de qua addubitare turpissimum est, quotquot agnoverunt, jam hominis status mutationem in deteriorem factam, non modo non negare, sed etjam semper recordari & aperte atque ingenue confiteri necesse habuerunt. Eleganter proinde seneca: *Inter cetera mortalitatis incommoda hæc est calligo mentium; nec tantum necessitatis errandi sed errorum amor.* (a) Quanquam vero hoc ita sit, obligatio tamen hominis ad verum Dei cultum religionisque sanctitatem, inviolata remanet; eamque non prius desitutam, quam ratione etjam existentiae necessariorumque vitæ, sui a Deo dependentiam tollere, Divinumque illud attributum

butum independentiæ sibi vindicare valeat, per se clarum est. Hisce pensatis, hominem peccatis a Deo separatum, in extremum venisse discrimen constat; est quippe pœna indivulsus peccati ejus comes. Et cum æternus sit ille supremus legislator, & nullæ mutationi obnoxius, in æternum quoque pœnas violatæ legis gravissimas repetet, nisi ejusmodi aliquando existat conditionis humanæ mutatio, quam respiciens posset miserum in gratiam recipere, firmissimæque sua benevolentia munire. Hostia autem ipsa, quam hic respiceret Deus, & qua placari posset, nulla nisi plena est satisfactio, vitæ emendatione conjuncta. Tentet autem homo omnia, periclitetur omnia, omnes denique vias persequatur, quibus putaret ad id quod diximus prœvenire posse, tamen ne minimum quidem in hisce rebus, veram ejus felicitatem concernentibus, illum proficere, ex iis quæ in sequentibus demonstraturi sumus, bene volo lectori constabit.

(a) Lib. 2. de ira, cap. 9.

§. II.

Si quid autem sit virium penes hominem, quo in spem salutis recuperandæ adduci videretur; ad illam quidem vel agendo vel patiando ipsi patebit aditus. Dispiciendum igitur an agendo ipse saluti sibi esse poterit. Legem Dei illam esse novimus normam, ad quam non solum omnia dicta & facta sunt dirigenda, sed cogitata quoque omnia, omnes

denique motus atque affectus cordis attemperanda: Verum enim vero impletionem legis, quæ tam exactam requirit obedientiam, ob virium humanarum defectum, onus esse ætæna gravius, experientia edocti, omnes uno testantur ore. Quamquam enim multis gentilium, emendatio naturæ, res omnino digna videbatur, in qua obtinenda omnes nervos ingenii industriæque contenderent, cum non tantum occasiones peccandi evitarent, sed etiam sæpe ab usu vitæ necessariorum abstinere, ut alia eorum virtutis præcepta, gravioraque instituta, non commemorare; hic tamen omnis eorum labor optato destituebatur successu, cum nihilo secius necesse semper haberent illud Medæ ingeminare: *video meliora proboque, deteriora sequor.* Senecam quoque hac de re testimonium perhibentem audire lubet, ita vero ille: *Peccavimus omnes: alii gravia, alii leviora, alii ex destinato, alii forte impulsu, aut aliena nequitia ablati: Alii in bonis consiliis parum fortiter stetitimus, & innocentiam inviti ac renitentes perdidimus; nec delinquimus tantum sed usque ad extremum avi delinquemus.* (a) Verum esto, quendam Herculis exantlatis ærumnis, ad eum innocentiae fastigium pervenire, ut se ab omni, non modo facinore, verum etiam minimi errati suspitione, remotissimum confiteri audeat; numquid hac inductus ratione, se felicem, Deoque acceptum prædicabit? Certum quidem est, illum eo in gradu constitutum, peccare desisset; verum enim vero numerum non augendo ante actorum peccatorum, veniam se consecuturum, quis

quis temere dixerit? Et is demum quantum sit solatium omni in posterum vacare culpa perferat, quem peccata præteritis admissa temporibus nunquam remordent. Neque vero est, quod credat Deum eorum gratiam facturum operibus sic dictis supererogationis, quorum lex mentionem facit nullam; est quippe evictum hominem illis partibus, quas officii nomine sibi injunctas novit, exsequendis minime esse parem; atque hinc necessaria efficitur conclusione, illius nominis opera non nisi ficta esse atque commentitia. Et si vel maxime hæc, quæ fieri nego posse, concederem; bonorum tamen operum in numerum, ea referenda esse non judicarem. Quid enim veri boni humano ingenio excogitari potest, quod in optima Divina bonitate, lege manifestata, suum non agnoscat fundamentum? Neque enim vero hominis bona opera, majora esse Dei bonitate possunt.

(a) De clementia lib. i. c. 6.

§. III.

Hiscæ tali modo evictis, necesse quoque est, ut eorum occurramus objectionibus, qui dicunt Deum nulla intercedente satisfactione, sola pœnitentia commotum, ut jus gratiæ cedat permittere, quandoquidem & ter optimus sit, adeo ut & Plato eum *ἡγιστος* (a) sensu eminentissimo vocet. Res quidem est clarior, quam ut dissimulari possit, homines ita esse natura comparatos, ut necessitate urgente ad pœnitentiam

tiam ceu aram confugiant. Hinc quoque est, quod de gentilibus quibusdam legatur, illos in magnum vitæ discrimen adductus, clamasse unum quemque ad Deum suum. (b) Quo loco autem pœnitentia naturalis ponenda, elucescat consideranti illam non nisi peccati esse agnitionem, sensumque quendam miseriæ, e peccato emanantis. Peccator abjicit se atque prosternit, sortem suam lacrimatur, ad Deum supplices tendit manus; quid vero hoc ipso agit, nisi quod Dei in gloriam, illum supremum esse Dominum, sibi vero peccato obnoxio, justas pœnas subeundas agnoscit. Quippe nec inficias ire potest, se sua ex parte, peccando in Deum fuisse injuriosum; hinc illum quoque, quæ suarum sunt partium, in defendenda nominis sui gloria, fusque deque non habiturum, necesse est concedat. Si vero hisce penitatis, pœnitentiam potius passionibus, quam actionibus, annumerare placuerit, jam quantum illud pati, heic loci habeat momenti, erit dijudicandum.

(a) Lib. 6. de republica. (b) Jon. 1: 5.

§. IV.

Hominis quidem non repugnat naturæ, violati Divini juris vindictam, perpeti atque perferre; ast quod probe tenendum non minori temporis intervallo, quam ipsa, est æternitas. Etenim ut Deus sine satisfactione pro peccatis & corruptæ naturæ emendatione, cum mortalibus in gratiam redeat, salva ejus justitia fieri non potest; & itidem si quod

res

reſeſt dicere volumus, a bonitate illius diſcrepat; quæ nequaquam impuris atque a peccati ſordibus non purgatis, benigne ſe poteſt communicare, quandoquidem ut res loquitur ipſa, bonitati ſummæ, quædam cum malis non poterit æquitatis eſſe communitas. Præterea ſi homini pœnam ſubituro, ipſa immenſa æternitas non eſſet dimetienda, illum ſub ipſis perpeſſionibus oporteret legi in omnibus obtemperare, adeo ut ne minimum quidem, vel cogitatis, vel dictis, vel factis, ab illa recederet; culpam enim continuis peccatis augendo, continuam illius repoſceret ultionem. Si quis vero rerum humanarum plane non eſt ignarus, illud certe judicatu illi erit facillimum, nullam cum lege conformitatem, hoc in ſtatu eſſe exſpectandam. Deo enim ejusque fruitioni privati, quomodo poſſint fiduciam in eo collocare omnem, eoque tanquam ſummo bono delectari? Quomodo vindictam ejus commeritam ſentientes, illum ſupra omnia amare, religioneque ſanctiſſima, quæ creatori atque ſummo benefactor nunquam non debetur, colere valeant?

§. V.

Jam autem inſtituti ratio, nos deducit ad conſiderationem eo intendendam, utrum homo perſpicere mentis acie valeat, extra ſe ipſum viam ad unionem cum Deo redeundi, an ſecus. Atqui vero hic de poſſibilitate primum nobis erit ſermo, cum in omni cauſarum genere locum habeat *to dura non*. Ho-
mo

mo quidem sibi relictus juxta se alias creaturas videt immo quoque Deum novit existere. *Quæ enim est gens, ait Cicero, aut quod genus hominum quod non habeat sine Doctrina anticipationem quandam Deorum.* (a) Hisce vero ex fontibus, si desideratum emanare possit solatium, Deus omnipotentia sua, aut coget quamcumque creaturarum, ad satisfaciendum pro peccatis hominum, aut ipse erit reconciliator. Non illud, quia ultra suum posse nemo obligatur; neque vero hoc, nam quantum ratio sibi relicta perspicit, contradictorium est, statuere Deum a peccatoribus offensum, esse illorum reconciliatorem. Revelationis qui participes facti sunt Divinæ, de lumine in his rebus supernaturali, sibi gratulari possunt; de ceteris autem valet apostolicum illud dictum: *Quomodo credant, de quo non audiverint? quomodo autem audient absque predicante?* (c) Hinc patet ne utilitatem quidem ac necessitatem Divini auxilii in mentem homini sibi relicto venire posse. Ut autem hæc quæ asserta sunt, fundamentis niti immotæ veritatis demonstramus, jam ab objectionibus dissentientium illa facta tectaque servare, operæ erit pretium.

(a) De natura Deorum Lib. I, c. 26. (b) Rom. 10. 10.

§. VI.

In primis attendisse hic juvat, vindictam Dei non ut vulgo quidem existimatur, obvenire miseris mortalibus adeo exactam atque horribilem, ut non possint non illam, instar gravissimi mali averfari, veram-

veramque illam evitandi viam anquirere. Vivam atque sufficientem peccati cognitionem, lege quidem adductum. S:r & exitari docent Theologi, non tamen lege sola, verum evangelii luce collustrata, causam interferentes, apistiæ sive incredulitatis, qua Christus ejusque meritum negligitur, homines reos alia conditione, agi non posse. Si autem confitendum quoque esset, legem naturalem vivæ peccati cognitioni, licet minime gentium exactæ atque sufficienti efficiendæ, satis habere virium; tantum tamen abest, ut temere dicam, quendam miseriæ sensu affectum, Divinam satisfactionem quærere, ut potius contendam, illum solitis hoc est spuris reconciliandi rationibus, animum turbulentum sedare conaturum; aut si horum quoque ineptitudinum explorare valeret, plane in desperationem esse prolapsum. Aliter certe rem concipere non possumus. Et si hunc admiserimus casum, nullas quidem video rationes, quibus permotus crederem Ethnicum, perditum sui status conscium, adhuc spem concipere posse, fore, ut mutationem quandam in melius conditio illius admitteret, si e. g. perigrinationes salutis suæ promovendæ gratia susciperet. Certe hujus modi actio pro indicio desperationis neutiquam esset habenda; & quidquid sit desperantem esse ineptissimum, ad revelationes varias inter se conferendas, nec non ad unicam veram ex mille falsis eligendam, nemo rerum humanarum vel mediocriter gnarus, in dubium vocare audebit. Neque vero est quod existimes, tempus quo jam quadante-

B

nus,

nus, licet non adhuc exacte, sensu labis adhaerentis tangatur, peregrinationibus esse accommodatissimum; quippe quod novimus eum utcumque peccatum cognoscentem, sub servitute illius esse constitutum, adeo ut nolentem volentem, in suas trahat partes. Qualis itaque & quam felix ille esset perigrinator, quem in itinere constitutum audiremus canentem, video meliora proboque, deteriora sequor. Impedimentum quod ex naturali, justitiæ propriæ studio, originem ducit, illud certe ipsum majoris hic est momenti, quam quis primo aspectu crederet. Est hoc malum omnium cordibus alte infixum, vique hujus homo mavult aliquid in sui reconciliationem valere, quam de se ipso desperans, immeritam gratiam, quamvis oblatam recipere, nedum ut remotam quærere. Hinc tot apud gentes Sacramenta, tot concilia atque instituta gravia, eum in finem excogitata, ut peccato pungente haberent, unde solatium reportarent. Insufficiencia hæc omnia esse demonstravimus; quod tamen nullæ circumstantiæ, nullæ imaginationes, valeant hominem a perverso justitiæ studio, intimis cordis recessibus naturaliter infixis, nec non a superstitione, ibidem quoque latente revocare, nulli dubitamus contendere.

§. VII.

Forte vero quis existimaverit, posse Ethnicum hunc in modum argumentari: cum homines natura ita sint comparati, ut non dedignentur certis sub condi-

conditionibus gratiosos se præbere; nonne exinde aliqua mihi affulgeat spes, eandem gratiam apud Deum T. O. M. consequendi? Ast ad id velim attendatur, quod homo rationis militans armis, illam ipsam conditionem requisitam, quantum fieri possit, se implevisse credat, virtutis exercitio, nec non observantia rituum jam jam commemoratorum, quibus nullo non tempore vacat, ad Religionis cui addictus est præscriptum. Variis quidem ex documentis videt Ethnicus cœleste numen nondum paternum animum exiisse, sed quam sapissime benevolum se quoque præstare erga eum, qui omnia Divina, pariter ac humana jura, scelere nefario polluerat; ast hinc tantum argumentum pro immortalitate animæ sumit; nam cum intelligat Deum oriri facere solem, super malos pariter ac bonos, immo religiosum heic aliquando tristiores traducere vitam, quam sceleratissimum quemque; hinc concludit animas bonorum cum e corporibus excefferint, in cœlum quasi in domicilium suum perventuras, ibique sempiterno fruituras ævo, cum e contrario eos qui non virtute duce, quamquam haud raro comite fortuna, curriculum vitæ absolverint, ad atra Proserpinæ atria relegat. Hisce ita demonstratis, variæ jam ex mente hominis revelatione destituti adesse possunt rationes, quibus permotus credat Deum esse longanimum, etiam erga homines flagitiis contraminatissimos, & omni scelere coopertos, quarum haud ultimum occupat locum, quod fieri possit ut Deus osor exiti creaturæ suæ nobilissimæ, expectet

aut tandem poeniteat eum malefactorum, atque sic cum superis reconciliatus, quod reliquum est vitæ, sanæ rationis dictamini convenienter traducat. Recte omnino se haberet argumentum exinde petitum, quod homini Deus non indidisset desiderium felicitatis, si fieri nulla ratione posset, ut voti sui compos evaderet; nisi experientia constaret miseros mortales communiter nubem pro junone amplecti, h. e. bonum apparens pro vero bono arripere, eoque delectari. Non tamen ignoro nonnullos ethnicorum calculos rectius subducentium, in fruitione ipsius Dei, summum bonum collocasse. Ast eheu quantis tenebris obducta sit ratio humana heic vides: namque existimarunt se virtutis semitam incedentes, jam quoad partem Divinum favorem atque amicitiam sibi acquisivisse; arctius vero cum Deo consortium, quod hujus vitæ statui repugnare videbant, post mortem ab omni peccati macula purgati, se consecuturos non solum sperabant verum quoque confidebant. Neque vero hoc ipso quidquam quod indignum esset ethnico ne quidem moratissimo commiserunt; recta namque ratio dicitur nec expetendam, nec expectandam in hac vita beatitudinem omnibus numeris perfectam. Hinc quale pretium, argumento ex desiderio felicitatis sumto, statuere debemus apparet; nempe eo ipso quidem eleganter monstrari, animam esse mori nesciam, nunquam vero evinci, existere viam cum Deo in gratiam redeundi.

